

WYKAZ ULG I UPRAWNIEŃ DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność jest tytułem do korzystania z licznych ulg i preferencji, a ochrona w tym zakresie znalazła wyraz zarówno w przepisach prawnych dotyczących tej grupy osób, jak i w licznych regulacjach z innych dziedzin prawa, takich jak prawo pracy, prawo podatkowe czy prawo budowlane.

Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności mają prawo do:

- 49% ulgi na przejazdy w pociągach PKP – tylko w klasie 2. pociągów osobowych;
- 37% ulgi w pociągach pospiesznych, ekspresowych, IC i EC;
- 49% ulgi na przejazdy w autobusach PKS w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów jednorazowych;
- 37% ulgi w autobusach PKS pospiesznych i przyspieszonych, na podstawie biletów jednorazowych;
- bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej wraz ze wskazanym przez siebie opiekunem (na podstawie orzeczenia potwierdzającego stopień niepełnosprawności) na terenie Warszawy;
- 95% ulgi na przejazdy w pociągach PKP i autobusach PKS dla opiekuna towarzyszącego w podróży (na podstawie jednego z dokumentów podopiecznego oraz biletów jednorazowych), przy czym opiekun musi być pełnoletni (skończone 18 lat), a w przypadku osoby niewidomej musi mieć skończone 13 lat;
- karty parkingowej potwierdzającej uprawnienia do niestosowania się do niektórych znaków drogowych;
- zwolnień od opłat abonamentowych za radio i telewizję (tylko osoby całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji oraz osoby niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu), na podstawie np. orzeczenia potwierdzającego stopień niepełnosprawności;
- ulgowych biletów do muzeów;
- odliczeń niektórych wydatków od dochodu;
- bezpłatnych usług doręczania listów, paczek i przekazów pocztowych bezpośrednio do domu (zapotrzebowanie na usługę zgłasza się na pocztę, w miejscu zamieszkania), ponadto placówki pocztowe muszą wydzielić stanowiska do obsługi osób niepełnosprawnych i dostosować skrzynki do ich potrzeb;
- 50% rabatu na usługi telekomunikacyjne (przyłączenie do sieci i abonament) – tylko dorośli i dzieci, które ukończyły 16. rok życia; na abonament telefoniczny przysługuje rabat w wysokości 50% opłaty podstawowej wynikającej z obowiązującego cennika usług telekomunikacyjnych tp i udzielany jest głównie dla niepełnosprawności o symbolu O i/lub L; uprawnienie to dotyczy także opiekunów prawnych osób niepełnosprawnych, przy czym opiekun musi być stale lub czasowo zameldowany z osobą niepełnosprawną w tym samym lokalu lub budynku.

Osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym mają prawo do:

- zwolnień z opłaty abonamentowej za radio i telewizję (tylko w przypadku osób niewidomych, których ostrość wzroku nie przekracza 15%, na podstawie jednego z dokumentów, tj. orzeczenia stwierdzającego umiarkowany stopień niepełnosprawności z tytułu uszkodzenia narządu wzroku);
- karty parkingowej potwierdzającej uprawnienia do niestosowania się do niektórych znaków drogowych;

- ulgi na przejazd środkami lokalnego transportu zbiorowego w miastach – każde miasto ustala swój regulamin;
- ulgowych biletów do muzeów;
- odliczeń niektórych wydatków od dochodu;
- 50% rabatu na usługi telekomunikacyjne (przyłączenie do sieci i abonament) – tylko dorośli i dzieci, które ukończyły 16. rok życia; na abonament telefoniczny przysługuje rabat w wysokości 50% opłaty podstawowej wynikającej z obowiązującego cennika usług telekomunikacyjnych tp i udzielany jest głównie dla niepełnosprawności o symbolu O i/lub L; uprawnienie to dotyczy także opiekunów prawnych osób niepełnosprawnych, przy czym opiekun musi być stale lub czasowo zameldowany z osobą niepełnosprawną w tym samym lokalu albo budynku.

Osoby niepełnosprawne w stopniu lekkim mają prawo do:

- odliczeń niektórych wydatków od dochodu.

Dzieci i młodzież niepełnosprawna uczęszczające do szkoły, nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia, a studenci do 26. roku życia, ich rodzice lub opiekunowie mają prawo do:

- 78% ulgi na przejazdy w pociągach osobowych i pociągach ekspresowych EC, IC PKP (tylko w 2. klasie) i we wszystkich rodzajach autobusów PKS na trasie z miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu do: szkoły, przedszkola, ośrodka rehabilitacji, domu pomocy społecznej, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, ośrodka wsparcia i z powrotem, na podstawie legitymacji szkolnej;
- bezpłatnych przejazdów na trasie z miejsca zamieszkania do szkoły, na podstawie ważnej legitymacji szkoły specjalnej z podaną trasą dojazdu (dotyczy młodzieży uczęszczającej do szkół specjalnych); do bezpłatnego przejazdu ma prawo również opiekun dziecka na podstawie zaświadczenia wydanego przez szkołę, z podaną trasą dojazdu;
- ulgowych biletów do muzeów;
- odliczeń niektórych wydatków od dochodu;
- karty parkingowej potwierdzającej uprawnienia do niestosowania się do niektórych znaków drogowych.

Renciści i emeryci (a także małżonek, na którego pobierany jest dodatek rodzinny) mają prawo do:

- dwóch jednorazowych przejazdów w ciągu roku kalendarzowego z ulgą 37% w 2. klasie pociągów osobowych, pociągów ekspresowych;
- 48% ulgi w opłatach komunikacji miejskiej na podstawie aktualnego odcinka renty (emerytury) wraz z dowodem tożsamości.

UWAGA! Należy pamiętać, że bilet na przejazd „tam i z powrotem” jest traktowany jak dwa oddzielne przejazdy. Emeryci i renciści nie mają zniżek w autobusach PKS.

Zwolnione z opłat za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych są:

- osoby zaliczone do I grupy inwalidów;

- osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osoby całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji;
- osoby o trwałej lub okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje dodatek pielęgnacyjny;
- osoby, które skończyły 75 lat;

- osoby, które otrzymują świadczenie pielęgnacyjne z właściwego organu realizującego zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej lub rentę socjalną z ZUS albo innego organu emerytalno-rentowego;
- osoby niesłyszące, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu;
- osoby, których ostrość wzroku nie przekracza 15%;
- inwalidzi wojenni i wojskowi;
- kombatanci, niektóre osoby będące ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz wdowy i wdowcy po kombatantach, którzy są jednocześnie emerytami lub rencistami.

UWAGA! Od 16 maja 2005 r. zwolnienie nie przysługuje osobom, które mieszkają we wspólnym gospodarstwie domowym z co najmniej dwiema osobami, które ukończyły 26. rok życia i które nie spełniają warunków do uzyskania tych zwolnień.

Prawo do zwolnień od opłat abonamentowych zachowują osoby, które korzystają z tego prawa na podstawie dotychczasowych przepisów, pod warunkiem dostarczenia w ciągu 6 miesięcy oświadczenia o spełnianiu warunków do korzystania z tych zwolnień

Ulga do muzeum

Muzea państwowe mają od 1997 r. obowiązek wprowadzania ulgowych biletów dla osób niepełnosprawnych (i ich opiekunów), rencistów, emerytów, nauczycieli wszystkich typów szkół, studentów i uczniów. Ulgowe bilety można otrzymać po okazaniu odpowiedniej legitymacji potwierdzającej uprawnienie. Wstęp do muzeów martyrologicznych jest bezpłatny, a inne muzea udostępniają bezpłatnie swoje kolekcje przez jeden dzień w tygodniu. Wysokość ulgi oraz dzień bez biletów ustala dla każdego muzeum jego dyrektor.

Ulgi na telefony komórkowe

Oferowane przez operatorów sieci komórkowych ulgi dotyczą zazwyczaj osób niewidomych i niesłyszących. Ponieważ zakres tych ulg ulega zmianie, szczegółowych informacji należy szukać w punktach obsługi klienta tych sieci.

Zwolnienie strony od podatku od czynności cywilnoprawnych

Od podatku od czynności cywilnoprawnych zwolnione są osoby nabywające na potrzeby własne sprzęt rehabilitacyjny, wózki inwalidzkie, motorowery, motocykle lub samochody osobowe, zaliczone, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do grupy osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności bez względu na rodzaj choroby oraz osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności w związku z chorobami narządów ruchu.

Ulgowa opłata paszportowa

Ulgową opłatę paszportową w wysokości 50% stawki pobiera się m.in. od:

- emerytów, rencistów, osób niepełnosprawnych, a także współmałżonków tych osób, pozostających na ich wyłącznym utrzymaniu;
- osób przebywających w domach pomocy społecznej lub w zakładach opiekuńczych albo korzystających z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych.

Nie pobiera się opłaty paszportowej za wydanie paszportu osobom przebywającym w domach pomocy społecznej lub zakładach opiekuńczych albo korzystającym z pomocy społecznej w formie zasiłków stałych, jeżeli ich wyjazd za granicę następuje w celu długotrwałego leczenia lub w związku z koniecznością poddania się operacji.

Karta parkingowa – ważna również w krajach unijnych

Kartę parkingową wydaje starosta. Za wydanie karty parkingowej pobiera się opłatę w wysokości 25 zł. Karta parkingowa przysługuje osobom niepełnosprawnym na podstawie:

- orzeczenia o zaliczeniu do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
- orzeczenia o zaliczeniu do lekkiego stopnia niepełnosprawności o przyczynie niepełnosprawności z kodu R lub N;
- orzeczenia wydanego przez organy rentowe równoważnego na mocy przepisów szczególnych z orzeczeniami o niepełnosprawności;
- orzeczenia o zaliczeniu do lekkiego stopnia niepełnosprawności, w którym nie określono przyczyny niepełnosprawności, oraz orzeczenia równoważnego wydanego przez organy rentowe, wraz z zaświadczeniem lekarskim potwierdzającym ograniczoną sprawność ruchową;
- spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w ustawie Prawo o ruchu drogowym (i niestosowania się do niektórych znaków drogowych) w nowych orzeczeniach jako 9 pkt.

Karta parkingowa uprawnia osoby niepełnosprawne **do parkowania na miejscach specjalnie wydzielonych i przeznaczonych dla tych osób** oraz na miejscach wyznaczonych w strefie płatnego parkowania. Uprawnienie to wynika m.in. z przepisów określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych. Na podstawie wewnętrznych regulacji poszczególnych samorządów (np. uchwały rady miasta) osoby niepełnosprawne mogą być zwolnione z opłat za parkowanie w strefie płatnego parkowania. Zwolnienie takie obejmuje często szerszą grupę osób niepełnosprawnych, nie tylko legitymujących się kartą parkingową – w Warszawie jest to Karta N+ (wydanie tej karty jest bezpłatne).

Zwolnienie od podatków lokalnych

Osoba niewidoma lub głuchoniema jest zwolniona od podatku za posiadanie psa na podstawie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (grupie inwalidzkiej).

Ulgi pocztowe

Udogodnienia związane z usługami pocztowymi (Dz. U. z 1996 r., Nr 127, poz. 598; par. 3) to m.in. bezpłatna usługa doręczania listów, paczek i przekazów bezpośrednio do domu. Listonosz powinien przyjąć zwykły, opłacony list i wrzucić go do skrzynki. Mają do tego prawo:

- osoby niepełnosprawne z uszkodzeniem narządu ruchu i korzystające z wózka inwalidzkiego;

- osoby z uszkodzonym wzrokiem, posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji (I grupa inwalidzka).

Uprawnienia w urzędzie (Dz. U. z 1998 r., Nr 64, poz. 414 z późn. zm.)

Osoba niepełnosprawna lub z dzieckiem niepełnosprawnym może załatwiać sprawy poza kolejnością w instytucjach i urzędach publicznych oraz w sklepach.

Inne ulgi i uprawnienia

Ulg i uprawnień jest więcej niż wymienione tu w skrócie. Jedną z powszechnie znanych ulg to ulga w podatku dochodowym od osób fizycznych, czyli ulga rehabilitacyjna. Można mieć też prawo do większego mieszkania w ramach otrzymania mieszkania socjalnego czy komunalnego, jeśli w orzeczeniu widnieje pkt 10 – prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju. Spełnienie tego punktu jest również potrzebne do określenia normatywnego metrażu w trakcie ubiegania się o dodatek mieszkaniowy.

Podstawa prawna

Ustawa z 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. 92.54.254 z późn. zm.), ustawa z 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 97.98.602 z późn. zm.), ustawa z 21 lipca 2000 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. 00.73.853 z późn. zm.), Uchwała Zarządu TP S.A. z 16.10.2001 r. nr 186/01, Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 3 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2002 nr. 217, poz. 1832), Dz. U. 03.73.668 z 30 kwietnia 2003 r.; Dz. U. Nr 21, poz. 124, z 1983 r., Nr 8, poz. 42 z 1984 r., Nr 28, poz. 144; Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 371 i Nr 181, poz. 1515.

Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 2001 r.

Muzea: Ustawa z 21 listopada 1996 r. o muzeach, Dz. U. 97.5.24 z późn. zm. oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 10 czerwca 2008 r. w sprawie określenia grup osób, którym przysługuje ulga w opłacie lub zwolnienie z opłaty za wstęp do muzeów państwowych (Dz. U. nr 160, poz. 994)

Rozporządzenie Rady Ministrów z 20 lutego 2003 r. w sprawie opłat paszportowych (Dz. U. 03.41.346), Rozporządzenie Rady Ministrów

Ustawa z 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz. U. 05.41.399), Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. 97. 50. 475).

ULGI I UPRAWNIENIA W MIEJSCU PRACY

Każdy pracownik z niepełnosprawnością, tak jak wszyscy pozostali, podlega przepisom Kodeksu pracy. Jednak osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności mają dodatkowe uprawnienia pracownicze, wynikające z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Czas pracy (art. 15 ustawy o rehabilitacji)

Każda osoba ze znacznym, z umiarkowanym i z lekkim stopniem niepełnosprawności nie może pracować dłużej niż 8 godzin dziennie i 40 godzin tygodniowo. Od 10 lipca 2014 r. osoby ze stopniem znacznym i z umiarkowanym mają dodatkowe uprawnienie – pracują 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.

Uwaga! Uprawnienie to jest zapisane w Ustawie o rehabilitacji, co oznacza w praktyce, że osoby te nie muszą dostarczać pracodawcy dodatkowych zaświadczeń. Jest to ich przywilej ustawowy, który otrzymują na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym. Przysługuje on im od dnia dostarczenia pracodawcy orzeczenia.

Ważne!!!

Pamiętajmy, że dla tych osób 7-godzinny dzień pracy jest pełnym wymiarem czasu pracy, oznacza to więc, że jest pełnym etatem, a nie jego częścią. Traktowanie tego wymiaru czasu pracy przez pracodawcę jako część etatu jest niezgodna z prawem.

Dwa wyjątki (art. 16 ustawy)

Wyjątkami od czasu pracy opisanego powyżej są dwie sytuacje, wynikające z art. 16 Ustawy o rehabilitacji:

Pierwszy

Praca przy pilnowaniu, np. monitoringu, ochronie mienia.

Drugi

Dotyczy osób niepełnosprawnych, które same rezygnują ze swojego uprawnienia, czyli same występują z wnioskiem do pracodawcy o skierowanie je na badania do lekarza, który wystawi im zaświadczenie o niestosowaniu wobec nich art. 15 Ustawy o rehabilitacji.

Pamiętaj! Tylko pracownik z niepełnosprawnością może wystąpić z takim wnioskiem, nie może tego zrobić jego pracodawca. Od dnia dostarczenia pracodawcy stosownego zaświadczenia od lekarza, wobec takiego pracownika stosuje się Kodeks pracy, a nie przepisy Ustawy o rehabilitacji.

Przerwa w pracy (art. 17 ustawy)

Każda osoba z niepełnosprawnością w stopniu znacznym, umiarkowanym i lekkim ma prawo do dodatkowej, 15-minutowej przerwy w pracy. Oznacza to w praktyce, że osoba taka, pracująca powyżej 6 godzin na dobę, ma w sumie prawo do 30-minutowej przerwy w pracy – 15 minut przysługuje każdemu pracownikowi na podstawie Kodeksu pracy, a osoby z orzeczeniem mają

dotatkowe 15 minut przerwy w ciągu dnia. Przerwę tę mogą wykorzystać w dowolny sposób, a decyzja o tym uzależniona jest od samego pracownika.

Dodatkowy urlop wypoczynkowy (art. 19 ustawy)

Każda osoba w **stopniu znacznym i umiarkowanym** ma prawo do dodatkowego urlopu w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym.

Uwaga! Uprawnienia takiego nie mają osoby ze stopniem lekkim.

Ważne! *Uprawnienie to dotyczy wszystkich osób ze stopniem znacznym i z umiarkowanym, niezależnie czy zatrudnieni są na otwartym czy też chronionym rynku pracy. Pracownik nabywa dodatkowy urlop po przepracowaniu roku od zaliczenia go do danego stopnia niepełnosprawności, tj. umiarkowanego lub znacznego. Należy pamiętać, że jeśli pracownik pracował w firmie A pół roku i przeszedł do firmy B, to czas jego pracy sumuje się z obu firm i jeśli daje rok, to również przysługuje mu dodatkowy urlop. W tym celu należy przedstawić pracodawcy świadectwo pracy z poprzedniej firmy oraz orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym.*

Przykład

Jeśli ktoś pracuje od 1 stycznia, a w lipcu tego samego roku jego orzeczenie utraciłoby ważność, dalej ma prawo do dodatkowego, 10-dniowego urlopu, które nabył 1 stycznia. Tak więc urlop ten nie może być przeliczany proporcjonalnie przez pracodawcę do czasu przepracowanego przez osobę z niepełnosprawnością. Utrata bądź zmiana stopnia niepełnosprawności powoduje utratę prawa do kolejnego dodatkowego urlopu wypoczynkowego. Jeśli pracownik pracuje 7 godzin, należy pamiętać, że jeden dzień urlopu odpowiada 7 godzinom pracy.

Pamiętaj! O nabyciu praw do dodatkowego urlopu decyduje data wydania orzeczenia o zaliczeniu do stopnia znacznego lub umiarkowanego niepełnosprawności.

Przykład

Jeśli pracownik otrzymał pierwsze orzeczenie o stopniu znacznym lub umiarkowanym 1 września 2014 r., to musi przepracować cały rok i dopiero 1 września 2015 r. nabydzie prawo do dodatkowego urlopu.

Jeśli dodatkowy urlop nie jest wykorzystany w danym roku, przechodzi na rok następny. Roszczenia w stosunku do dodatkowego urlopu ulegają przedawnieniu po upływie trzech lat.

Przykład

Zatrudniony, pracujący w firmie 5 lat, przedstawił orzeczenie o niepełnosprawności dopiero w chwili zwolnienia go z pracy przez pracodawcę. Sąd orzekł, że pracodawca musi wypłacić mu ekwiwalent za dodatkowy urlop za trzy lata wstecz, a nie za pięć, gdyż prawo do niego z dwóch pierwszych lat uległo przedawnieniu.

Prawo do korzystania ze zwolnienia z pracy (art. 20 ustawy)

Prawo to dotyczy osób **tylko i wyłącznie** ze stopniem znacznym i z umiarkowanym. Mogą one wykorzystać w wymiarze do 21 dni roboczych zwolnienie, ale nie częściej niż raz w roku, np. na czas

uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym bądź wykonywania badań specjalistycznych czy zabiegów usprawniających, jeżeli te czynności nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Ważne!!!

Coraz częściej pracownicy wykorzystują ten przepis. Pracodawcy jednak często zastanawiają się, jak to uprawnienie ująć w wewnętrznym regulaminie, jakie dokumenty osoba korzystająca ze zwolnienia z pracy powinna przedstawić – czy np. wystarczy zwykłe powiadomienie, że z tego powodu pracownik będzie nieobecny. Według Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych każdy pracodawca powinien ustalić w swoim regulaminie zasady, na jakich te uprawnienia mogą być przez pracownika realizowane.